

Спомен за Зара

Костадин Рабаджиев ^a

^a Катедра Археология, Исторически факултет, Софийски университет „Св. Климент Охридски“, София 1504, бул. Цар Освободител 15; rabadjiev@gmail.com

Memory of Zara

Kostadin Rabadjiev

^a Department of Archaeology, Faculty of history, Sofia university St. Kliment Ohridski, 15 Tsar Osvoboditel Blvd., 1504 Sofia, Bulgaria; rabadjiev@gmail.com

Година време ни дели от деня 18 февруари 2013 г., в който проф. Златозара Гочева ни напусна. Тя премина в отвъдното достойно, в тишина и благочестие, както и живя. Но оказва се трудно начинание да опиша своя учител, да намеря думите, с които да извая образа ѝ за тези, които не са били толкова близо, за да оценят духовното ѝ богатство, красотата на характера и обаянието ѝ да увлича в интригата на неизвестното... Твърде скучни са думите и повърхностен е всеки опит да изкажа съградената в годините своя представа за учения, колегата и приятеля Златозара Гочева.

В научните си занимания тя не признаваше ограниченията на методи и школи, твърде широки бяха интересите ѝ и натрупаните знания, за да се побере в ограниченията на единствен метод. Просторът ѝ бе от класическата филология и древните писатели през историческите писания до археологическите извори и методи, цялата палитра от знания, които градят представа за предците ни. Този обширен кръг от научни интереси е белязан от няколко акцента, които ще останат дългопаметни жалони в българската историопис и в науката за древността. Това са заниманията ѝ с изворите за Тракия и траките с участие в издаваната поредица, на която тя е съставител, член на редакционния колектив и преводач в том I (1981) и главен редактор на том II (2002), както и няколко аналитични писания на тази тема. Вторият акцент са заниманията ѝ с религията на траките, документирано начало е нейният докторат: „Култът на Аполон в Тракия“ (1976), последвано от дълъг ред изследвания върху паметниците и култа на тракийското конно божество, тема към която тя неизменно се завръща в годините, за да ни остави едно наследство от над 50 научни публикации, както и наченатия с Манфред Оперман през 1979 г. корпус на паметниците на Тракийския конник (Corpus Cultus Equitis Thracii, I, II-1, II-2). Друга тема е за организацията на религията в тракийските провинции на Римската империя с изследвания върху жреци, храмове и светилища, и включваща изследвания върху религиозния живот на отделните градове: Никополис ад Иструм, Филипопол, Пауталия, Сердика, Августа Траяна, Одесос, Абритус. Тази широта на интересите може да се проследи и в участието ѝ в археологически разкопки и проучвания: Плиска, Преслав, Кладенци, Царевец, Варна, Кюстендил, Чертиград, Кабиле, Малко Чочовен (Сливенско), Краево

*Златозара Гочева.
Конференция в Лион през 2006 г.*

(Ботевградско), Огняново (Пазарджишко), Рояк (Варненско).

Свободата в научното дирене тя пренасяше и в личния си свят като не споделяше ограниченията на приятелски кръгове и клики, не воюваше с никой, не затваряше врати пред желаещите да общуват и това бе нейният жизнен принцип. Затова бе приемана от всички и в поделеното на институции обществено пространство тя бе винаги сред свои. Лишена от дребнава суета и кариерни амбиции, тя отстояваше човекोलюбиви норми, което бе градивото на гражданската ѝ позиция. Така и в трудния и изменчив жизнен път с чести промени, тя устояваше с трудолюбие и професионализъм да бъде уважаван и признат член на общността.

Родена на 30 септември 1932 г. в София, през 1960 г. тя се дипломира в специалност Класическа филология със специализация по археология в Софийския университет, а през 1961 г. начева научните си занимания в Археологическия институт и музей към БАН, продължава в кариерата на преподавател по антична археология във Великотърновския университет (1966-1972), връща се в БАН в Института по тракология, където е научен сътрудник с основаването през 1972 г., по-късно и в Софийския университет като член на колектива на ЦДЕК (1983), така и в НБУ, където през 1992 г. чете лекционен курс, а от 1993 г. е ръководител на департамента „Общество и култура на Средиземноморието“.

Признание на постигнатото в научните занимания е членството ѝ в международни институти и асоциации: член-кореспондент е на Немския археологически институт (DAI), член е на Винкелмановото общество в Стендал, на Международната асоциация за Класическа археология, на Международната асоциация за гръцка и латинска епиграфика (AIEGL), на Международния център за изучаване на античната

гръцка религия (SIERGA), на Международната федерация на сдруженията за класически изследвания (FIEC), на редакционния съвет на Иконографския лексикон на класическата митология (LIMC).

Научните занимания намират проява и в многобройните лекционни четения и семинари в бакалавърски и магистърски програми: антична археология, латински език, антична епиграфика, тракийска религия и култура във Великотърновския университет; иконография на античната митология в специализацията по археология на Софийския университет; антично изворознание, антична епиграфика, тракийска религия и култура, антична религия, класическа археология в Нов български университет. Научен ръководител на магистърски тези и докторанти, рецензент и търсен събеседник, в претовареното си ежедневие тя намираше време и сили да общува със студентите и извън аудиториите, в уюта на своя дом, в кафене или кръчма, кротко да изслушва и мъдро да напътства. С годините това се превърна в основна грижа и постоянна мисъл за тези млади колеги, които с нейното насърчение постигаха първите успехи. Споменът от вълнуващото общуване е жив и днес – трепетът от споделените научни открития и това невероятно търпение към наивните ми начални опити, днес поражда усмивка, но как тя е успявала да я съдържи, пък и да намери основание да ме окуражи, днес не проумявам, но си го припомням, когато изправен пред подобно изпитание в разменената роля си позволя рязкост към по-млади мои колеги... Това тя не се умори да върши до последните си дни и сигурно там някъде горе, в небесните селения, тя ще остане в ролята си на Учител, на знаещия, който има грижата да предаде наученото, да подготви следовници, за да се осъществява извечния преход към човешкото ни събъждане.

Поклон и признателност, скъпа Зара!

БИБЛИОГРАФИЯ

на проф. д-р Златозара Гочева

1966

- 1 Разкопки на Хисарлъка в Кюстендил. *МПК*, 4, 53.

1967

- 2 Оброчен надпис на Аклепий от с. Градец, Софийско. *Археология*, 1, 57–60.

1968

- 3 Късноантична гробница от Марцианопол, при с. Река Девня, Варненско. *МПК*, 3, 21–23.

1969

- 4 Крепост на местността Хисарлъка в гр. Кюстендил. *ИБИД*, 27, 233–254.

1971

- 5 Гочева, Зл., В. Велков. Тракийската крепост “Чертиград” в Стара планина. *Археология*, 4, 52–62.
- 6 Тракийско селище край Девня. *Турист*, 1, 10.
- 7 Nouvelles données sur le système de fortification à Pautalia dans l’antiquité tardive. In *Eirene*, 11.

1972

- 8 Velkov, V., Zl. Gočeva. Die thrakische Festung Čertigrad im Balkan. *Thracia*, 1, 121–143.

1974

- 9 Култът на Аполон в Марцианопол и неговата територия. *Векове*, 1, 68–75.
- 10 Гочева, Зл., М. Домарадски. Антични останки в Ботевградско. *Векове*, 6, 45–54.
- 11 Bild des Menschen in der thrakischen Religion. In *Humanismus und Menschenbild im Orient und der Antike*. Halle/Saale, 193, 200.
- 12 Le culte de la déesse thrace Bendis à Athènes. *Thracia*, 2, 81–85.

1975

- 13 Култът на Аполон по Долнодунавския лимес. *Археология*, 2, 48–55.
- 14 Боги фракийцев и скифов по сведениям Геродота. In *Фрако-скифские культурные связи* (Studia Thracica, 1). София, 142–153.
- 15 Бронзово протоме на Хипокамп от Девня. *Изкуство*, 3-4, 44–45.

1976

- 16 Култът на Аполон в Тракия. София (автореферат), 21 с.
- 17 Тракийски елементи в гръцката митология. *Отечество*, 3, 32–33.
- 18 Тракийски елементи в гръцката митология. *Тракия*, 3, 120–132.
- 19 Гочева, Зл., М. Домарадски, Б. Султов. Крепости в Стара планина. В *Мегалитите в Тракия* (Тракийски паметници, Т. I). София, 166–173.
- 20 Der Bendiskult und die Beziehungen zwischen Thrakien und Kleinasien. In *Hommage à M. Vermaseren*, I, 397–405.

- 21 Le culte d'Apollon en Thrace. *Pulpudeva*, 1, 221–224.
 22 Les forteresses thraces. *Pulpudeva*, 1, 34–39.
 23 Gočeva, Zl., M. Domaratski. Nowe badania grodów trackich w Starej Planinie. *Acta Archaeologica Carpathica*, 16, 117–123.

1977

- 24 Epitheta des Apollon in Thrakien. *Thracia*, 4, 207–224.

1978

- 25 Der Apollonkult in Odessos. In *Studia in honorem Veselini Beševliev*. Sofia, 288–298.
 26 Le culte solaire chez les Thraces. *Pulpudeva*, 2, 343–350.

1979

- 27 Гочева, Зл., М. Домарадски. Антични следи в Ботевградския край. В *Боженишки Урвич*, 63–71.
 28 Gočeva, Zl., M. Oppermann. *Corpus Cultus Equitis Thracii (CCET)*, I. Monumenta orae Ponti Euxini Bulgariae (Etudes préliminaires aux religions orientales dans l'Empire romain, tome 74). Leiden, 122 p., 72 Tafeln, 1 Karte.
 29 Prêtres éponymes d'Odessos et de Dionysopolis. *Klio*, Bd. 49, 62.1, 49–54.

1980

- 30 Тракийските крепости и мястото им в поселищната система. *Векове*, 4, 56–65.
 31 Le mythe de Phinée et la Thrace Pontique. *Pulpudeva*, 3, 42–45.
 32 Romanisation „orientale“ – prévision et réalité. In *Histoire et archéologie. Actes du IIe congrès international de Thracologie, 4-10 Septembre 1976, Bucarest, vol. II. București*, 265–272.

1981

- 33 Античното наследство в ранната българска култура. *ИПр*, 1, 30–
 34 Антропоморфные изображения богов у фракийцев. *ВДИ*, 2, 155–161.
 35 Transl. Пиндар. В *Извори за историята на Тракия и траките*, т. I. София, 69–77.
 36 Религиозните представи на траките и културното наследство. В *Проблеми на културното наследство*. София, 47–67.
 37 Der Kult des Epigraphische Zeugnisse zu den Gladiatorenkämpfen in der Provinz Thrakien. *Das Altertum*, 27, 88–93.
 38 Der Kult des Theos Megas Darzalas in Odessos. *Würzburger Jahrbuch für die Altertumswissenschaft*, 7, 229–234.
 39 Epigraphische Zeugnisse über Gladiatoren im Philipoppolis. In *Spartacus. Symposium rebus spartaci gestis dedicatum 2050 A. Blagoevgrad, 20–24 IX 1977*. Sofia, 188–192.
 40 Gladiatorenkämpfe in Thrakien. *Klio*, 63.2, 493–501.
 41 Les Thraces et le sanctuaire de Delphi, IV s. av. n. è. *BHR*, 3, 83–88.
 42 Religiöse Vorstellungen des Thraker und das Kulturerbe. *EB*, 3, 30–45.
 43 Gočeva, Zl., M. Oppermann. *Corpus Cultus Equitis Thracii*, II, 1. Monumenta inter Danubium inter Haemum Reperta. 1. Durustorum et Vicinia, regio oppidi Tolbuhin, Marcianopolis et Vicinia, regio oppidi Šumen. Leiden, 176 p., 84 Tafeln, 1 Kate.

1982

- 44 Античното наследство в ранната българска култура. *ИПр*, 1, 30–41.
- 45 Градът в провинция Тракия през римската епоха и късната античност. В *Поселищен живот в Тракия*. Първи национален симпозиум 14–17 септември 1982, Ямбол. Ямбол, 169–183.
- 46 Жреческите длъжности и тяхното място в културата на провинция Тракия. В *България 1300. Институции и държавна традиция*, Т. II. София, 125–135.
- 47 Проблеми на античното изворознание. *Thracia Antiqua*, 8, 5–11.
- 48 Données épigraphiques sur les dédicateurs du Cavalier thrace de la province de Mésie. In *Actes du VIIIe Congrès International d'épigraphie grecque et latine*. Athènes, 239–241.
- 49 Einige Grundelementen der Ikonographie des thrakischen Reiters. *Eirene*, 16.2, 51–56.
- 50 Le mythe des Hyperboréens et le rivage Thrace Pontique. *Thracia Pontica*, 1, 207–212.
- 51 Romanisme hellénisme et éléments ethniques autochtones dans le syncrétisme religieux aux IV–V ss. *Pulpudeva*, 4, 259–263.

1983

- 52 Témoignages épigraphiques sur les dédicateurs du Cavalier thrace en Mésie Inférieure. *Linguistique balkanique*, 3, 29–35.

1984

- 53 Религиозният живот на Никополис ад Иструм. В: *Сборник в памет на проф. Станчо Ваклинов*. София, 87–92.
- 54 Apollon in Thracia. In *LIMC*, vol. II, 332–335.
- 55 Asclepios in Thracia. In *LIMC*, vol. II, 897–901.
- 56 Début d'une nouvelle époque – Nicopolis ad Istrum. *Balkanica Posnaniensia*, 3, 215–219.
- 57 Die Nachrichten der altgriechischen Autoren über die thrakische Religion. In *Dritter Internationaler Thrakologischer Kongress*, 2–5 Juni 1980, Wien, vol. II. Sofia, 269–274.
- 58 Les thraces en Asie Mineure et les îles de la Mer Egée d'après les Argonautes d'Apollonios de Rhodes. In: *Contributions au IVe Congrès International de Thracologie*, 21–26 Septembre 1984, Rotterdam. Sofia, 85–95.
- 59 Religiöse Ämter in der Provinz Thrakien. *Eirene*, 21, 33–39.
- 60 Gočeva, Zl., M. Oppermann. *Corpus Cultus Equitis Thracii*, II, 2. Monumenta inter Danubium und Haemum reperta, 2. Regio oppidi Targovište, Abritus et Vicinia, Sexaginta Prista et Vicinia, Nicopolis ad Istrum et Vicinia, Novae. Leiden, 142 p., 79 Platten, 1 Karte.

1985

- 61 Светилището на Тракийския конник при с. Лозен, Хасковски окръг и някои проблеми на синкретизма в тракийската религия. In *Studia in honorem Christo M. Danov* (ГСУ–ИФ, 77.2), 160–166.
- 62 Култът на Тракийския конник на територията на гетите. В *Североизточна България - древност и съвремие*. Първи национален симпозиум 26–28 февруари 1982, Толбухин. София, 189–198.
- 63–66 Статии В *Енциклопедия България*, т. III, София:
- 63 Кибела, 392;
- 64 Кабири, 260;

65 Ликург, 757;

66 Лин, 760;

67-68 Статии В *Енциклопедия България*, т. IV, София:

67 Митология, 286;

68 Митра, 287;

69 Понтос Евксинос. В: *Енциклопедия България*, т. V, София, 334.

70 Религиозният живот във Филипопол през римската епоха. В *100 години Народен Археологически Музей в Пловдив*. Юбилеен сборник, 2. Пловдив, 102–113.

71 Der thrakischen Festungsbau und sein Fortleben im spatantiken Fortifikationsystem in Thrakien. In *Griechenland - Byzanz - Europa*, Berlin, 97–107.

72 Probleme der thrakischen Quellenkunde. *Wissenschaftliche Zeitschrift der Wilchem Pick Universität*, 34, Heft 1. Rostock, 22–23.

73 Thrakische Elemente in der griechischen Mythologie. *Das Altertum*, Bd. 31, Heft 3, 151–157.

1986

74 Градовете в Тракия и колонизацията на Филип II. В *Поселищен живот в Тракия*. Втори национален симпозиум, 6–9 октомври 1986, Ямбол. Ямбол, 60–74.

75-77 Articles In *LIMC*, vol. III, 1:

75 Bendis, 95-97 (with D. Popov);

76 Darsalas, 354

77 Deloptes, 367.

78 Die Fridensidee in den „Achernern“ von Aristophanes. In *Das Friedensgedanke im antiken Drama. Eine Aufsatzsammlung*. Stendal 1986 (Beiträge der Winckelmann-Gesellschaft, Bd. 15), 65–68.

79 Die Organisation des Religionslebens in den griechischen Kolonien an der Westküste des Schwarzen Meeres und die einheimische thrakische Religion. *Thracia Pontica*, 3, 186–195.

80 Die Religion der Thraker. *Klio*, 68, 1, 84–91.

81 Les traits caractéristiques de l'iconographie du Cavalier Thrace. *BCH*, Supplément, 14, 137–145.

82 Quelques données sur la religion thrace dans les Argonautique d'Apollonios de Rhodes. *Pulpudeva*, 5, 73–77.

1987

83 *Завещано от траките*. София, 111 с.

84 Einige Bemerkungen zum Problem der Metropolia des Westpontischen Koinon. *ActaTAB*, 2, 247–249.

85 Einige Besonderheiten des frühen Christentums in Thrakien. *Miscellanea Bulgarica*, 5, 89–95.

1988

86 Мястото на Абритус и неговата територия в организацията на религиозния живот на провинция Долна Мизия. *ActaTAB*, 3, 188–194.

- 87 La vie religieuse à Philippopolis à l'époque romaine. *Thracia*, 8, 50–57.
 88 Zum Keiserkult in Nikopolis ad Istrum. In *Krise-Krisenbewusteten-Krisebewachtungung*. Halle-Wittenberg, 24–27.

1989

- 89 Die thrakische Festungen und ihr Platz im Siedlungssystem. *Thracia*, 9, 21–30.
 90 Le culte des Cabires et des Nymphes en Asie Mineure et en Thrace. In *VIe Congrès International des Etudes du Sud-Est Européen*. Résumés des communications, vol. I. Sofia, 64.
 91 Neue thrakische Namen und Epithete. *Linguistique balkanique*, 2, 113–117.

1990

- 92 Ориентация на култовите сгради при траките. *Интердисциплинарни изследвания*, 17, 151–155.
 93 Светилищата на Тракийския конник в района на Провадия. *ActaTAB*, 4. Трети национален симпозиум „Североизточна България – древност и съвремие“. София, 134–142.
 94 Der Imperatorenkult in Moesia Inferior und das Problem der Romanisierung. *Balkanica Posnaniensia*, 5, 139–149.
 95 Interdisziplinär Methoden bei der Erforschung des thrakischen Kultur. In *Konferenz 200 Wiederkehr der Grund Philol.* Hallense des Fr. Wolf. Halle.
 96 Le culte des Cabires et des Nymphes en Asie Mineure et en Thrace. *Eos*, 79, 199–203.
 97 Les plaques votives des Nymphes près du village d'Ognjanovo, reg. de Pazardzik. *Archeologia*, 73–76.
 98 The Cities of Thrace and the Colonization of Philip II. *ActaTAB*, 5, 42–48.
 99 Weihungen für den Thrakischen Reiter von Mitgliedern der römischen Legionen. In *Studia in honorem Borisi Gerov*. Sofia, 88–96.

1991

- 100 Устна и писмена традиция за Тракия в историята на Херодот. *Балкански древности*, 1, 40–43.
 101 Проблемы фракийского источниковедения прямые и косвенные сведения о Фракии и фракийцах. *ActaTAB*, 6, 37–41.
 102 Siedlungen und Bevölkerung an Südufer der Schwarzen Meeres nach der Argonautika des Apollonius Rhodos. *Thracia Pontica*, 4, 255–260.
 103 Le culte d'Hermès en Thrace et le témoignage d'Hérodote V, 7. *Mélanges de l'Ecole française de Rome. Antiquité*, tom 103-1. Roma, 159–166.
 104 Mündliche und Schriftliche Tradition über Thracien in der Geschichte des Herodot. *Philologus*, 135, 2, 221–224.

1992

- 105 Епитети на Нимфите в Тракия. *Филология*, 24, 50–55.
 106 Проблеми на култа и иконографията на Тракийския конник. *Балкански древности*, 2, 67–76.
 107 Le culte d'Apollon. *Dialogues d'histoire ancienne*, 18.2, 163–171.
 108 Les épithètes du Cavalier Thrace. *Linguistique balkanique*, 3-4, 155–180.

109 Specific Features in the Iconographie of Silvanus in Moesia Inferior. In *Studia Aegaea et Balcanica*. In honorem L. Presse. Warszawa, 183–189.

110 Zu den politischen und religiösen Einrichtungen in der Stadt Pautalia auf Grund der epigraphischen Denkmäler. *Index*, 20, 45–49.

1993

111 Култът на Силван в провинция Долна Мизия. *Археология*, 2, 13–21.

112 Die Eigennamen der Stifter auf den Votivtafeln des Thrakischen Reiters und ihr ethnischer Charakter. *Prosopographica*, 209–215.

1994

113 Надгробните плочи с изображения на конници от западния бряг на Черно море. В *Историко-археологическо изследване в памет на проф. Ст. Ваклинов*. Велико Търново, 301–308.

114 Организация на религиозния живот в Кабиле. В *Поселищен живот в древна Тракия*. Трети международен симпозиум „Кабиле“, 17–21 май 1993, Ямбол. Ямбол, 68–78.

115 Погребалните обичаи на траките и вярата им в безсмъртието. В *Надгробните могили в Югоизточна Европа*. Първи международен симпозиум „Севтополис“, 4–8 юни 1993, Казанлък. Велико Търново, 25–32.

116 Храмовете в градовете и тракийските светилища на тяхната територия в провинция Тракия. *Епохи*, 4, 37–44.

117 Das Heiligtum des Thrakischen Reiters bei Glava Panega und der Problem der Romanisierung von Moesia Inferior. *Balcanica Posnaniensia*, 7, 141–156.

118 Darzalas Cult in Northeastern Bulgaria. In *Helis/Хелис*, 3.1, 243–256.

119 Die Ausgrabungen des thrakischen Nymphen Heiligtum bei dem Dorf Ognjanowo, Bez. Pazardzik. In *Modus in Rebus*. Gedenkschrift für W. Schindler. Berlin, 135–137.

120 Monuments funéraires avec images des Cavaliers de la Moesie Inferior. In *Actes du XIVe Symposium International de Thracologie*, Baile Herculane, 1992. Bucureşti, 344–355.

1995

121 Епитетите на Тракийския конник. *Палеобалканистика и старобългаристика*. Първи есенни национални четения „Проф.Ив. Гълъбов“. Велико Търново, 285–296.

122 Il kulto imperiale a Novae. *Studi di storia*, 5, Limes, 101–106.

123 Les monuments funéraires avec des images de cavaliers du littoral occidental de la mer Noire. In: *Tranquillitas*. Mélanges en l'honneur de Tran Tam Tinh. Quebec, 229–241.

124 Les témoignages sur la croyance en l'immortalité des Thraces chez Hérodote et Pomponius Mela. In *Studia in honorem Alexandri Fol* (Thracia, 11), 251–256.

125 The Problem Krynoi–Dionysopolis. In *Studia in honorem Georgii Mihailov*. Sofia, 219–222.

1996

126 The Problem of Krounoi-Dionysopolis: One settlement or two? In *Colloquia Pontica*, 1. New Studies on the Black Sea Littoral. Oxford, 13–16.

127 Organization of Religious Life in Odessos. *Kernos*, 9, 121–127.

1997

128 Changements culturels et l'iconographie du Cavalier Thrace. In *Actes du 2e Symposium*

International des Etudes Thraciennes „Thrace Ancienne”, 20–27 Septembre 1992, Komotini. Komotini, 199–203.

- 129 La religion thrace et l'Asie Mineure. Le culte de la Grand Déesse mère. In: *The Thracian World at the Crossroads of Civilizations. Proceedings of the Seventh International Congress of Thracologie, 20–26 May 1996, Constanța–Mangalia–Tulcea, I. Bucharest, 401–406.*
- 130 Organization of the Religious and Administrative Live of the Western Pontic Koinon. In *Preatti del XI Congresso Internazionale di Epigrafia Greca e Latina, Roma, 1997. Roma, 343–348.*
- 131 Particularités de l'iconographie du Cavalier Thrace à Odessos et dans son territoire. *Pulpudeva, 6, Supl., 121–129.*

1998

- 132 Култът на Великия бог в гръцките колонии по Западния бряг на Понта. In *Първи академични четения в памет на акад. Гаврил Кацаров (Seminarium Thracicum, 3), 91–100.*
- 133 Нови тракийски имена и епитети. In *Юбилеен сборник в памет на акад. Димитър Дечев (Jubilaeus, I), 35–38.*
- 134 Организацията на религиозния живот в Одесос. В *Боговете на Понта. Варна, 28–33.*
- 135 Членовете на *Legio I Italica* в тракийските светилища на Долна Мизия. *Епохи, 3-4, 203–214.*
- 136 Le culte d'Apollon dans les colonies grecques de la côte ouest-pontique. *Kernos, 11, 227–234.*
- 137 Le culte impérial sur le Limes Bas-Danubien et les problèmes de la romanisation. In *The Roman Frontier at the Lower Danube 4th–6th centuries. The Second International Symposium, Studia Danubiana, Pars Romaniae, Series Symposia, I, Halmyris, 1996. Bucharest, 263–266.*
- 138 Organisation des Religionslebens in Augusta Traiana. In *Griechisches Münzwerk. Stephanos nomismaticos. Edith Schönert-Geiss zum 65. Geburtstag. Berlin, Akademie Verlag, 271–278.*
- 139 Organization of the Religious and Administrative Live of the Western Pontic Koinon. In *Studia in honorem Christo M. Danov (Thracia, 12), 141–147.*
- 140 **Quelques particularités du christianisme ancien en Thrace et le rôle de la culture locale dans sa formation.** In *Acta XIII Congressus internationalis Archaeologiae Christianae, III. Città del Vaticano-Split, 349–354.*

1999

- 141 Още един път за тъй наречените „Разградски богини“. In *Studia in memoriam magistri prof. Georgi Mihailov (Thracia Antiqua, 10), 138–148.*
- 142 Eine interessante Ausserung des Silvanus Kultes im Gebiet des unteren Donaulimes. In *Der Limes an der Unteren Donau von Diokletian bis Heraklios. Vorträge der internationalen Konferenz, 1-5. September 1998, Svištov. Sofia, 291–294.*

2000

- 143 Титлата ΕΥΠΟΣΙΑΡΧΗΣ в гръцките колонии по западния бряг на Понта. In *Сборник в памет на проф. Борис Геров (Jubilaeus, III), 75–77.*
- 144 Der Titel ΝΕΩΚΟΡΟΣ und seine Bedeutung in Thracien. In *Studia in memoriam Velizari Velkov (Thracia, 13), 155–163.*

- 145 Les temples dans les villes et les sanctuaires thraces sur leur territoire dans le province Thrace. *BCH, Supplément 38 'Αγαθὸς δαίμων*. Mythes et Cultes. Études d'iconographie en l'honneur de Lilly Kahil. 185–192.

2001

- 146 Една интересна проява на култа на Силван в района на Долнодунавския лимес. В *България, българите и техните съседи през вековете*. Сборник в памет на Хр. Коларов. Велико Търново, 17–27.
- 147 Епитетът HEROS и култът на Тракийския конник. В *Сборник в чест на акад. Д. Раевски* (МИФ, 7), 444–451.
- 148 Оброчни плочки с изображения на уши от светилището на нимфите при с. Огняново, Пазарджишки окръг. В *Палеобалканистика и старобългаристика*. Втори есенни международни четения „Проф. Иван Гълъбов“, Велико Търново 1996. Велико Търново, 545–549.
- 149 Организация на политическия и религиозния живот на Пауталия. *Българска историческа библиотека* (БИБ), 3, 2–9.
- 150 Особености в иконографията на Тракийския конник в Одесос и неговата територия. В *Втори академични четения в памет на акад. Гаврил Кацаров* (Seminarium Thracicum, 5), 169–176.

2002

- 151 Някои бележки по въпроса за метрополията на Западнопонтийския койнон. В *Търново – кръстопът на цивилизации*. *Studia in honorem Janka Nikolova* (Известия на РИМ Велико Търново), 125–129.
- 152 Особености в иконографията на Силван в провинция Долна Мизия. In *Πιτίη*. *Studia in honorem prof. Ivani Marazov*. София, 389–394.
- 153 Светилището при Глава Панега и проблемът за романизацията на Долна Мизия. In *Сборник в чест на проф. Маргарита Тачева* (Jubilaeus, V), 111–118.
- 154 Тракийско светилище на Нимфите при с. Огняново. В *Сборник изследвания в чест на проф. Атанас Милчев* (SAUS, Suppl. 2), София, 112–118.
- 155 Keiserkult in Nikopolis ad Istrum. In *The Roman and Late Roman City. The 5th International Conference, 26–30 July 2000, Veliko Turnovo, Sofia*, 81–84.
- 156 Le culte des Grands Dieux de Samothrace à la période hellénistique. *Kernos*, 15, 309–315.
- 157 Le culte du Cavalier thrace dans le contexte de la religion Est-méditerranéenne. In *Thrace and the Aegean. Proceedings of the Eighth International Congress of Thracology, 25–29 September 2000, Sofia-Yambol, vol. II. Sofia*, 769–774.
- 158 Le dieu thrace Δριγέσος. *Orpheus*, 10, 45–49.
- 159 L'origine des mystères d'Eleusis. *PRAKTIKA*, Tomos B, 465–473.
- 160 Главен научен редактор и превод на Платон. В *Извори за историята на Тракия и траките*. Т. 2.
- 161 Комически поети, превод от старогръцки. В *Извори за историята на Тракия и траките*. Т. 2. София, 158–166 (съвместно с И. фон Бредов).

2003

- 162 Анонимният тракийски бог конник. *История*, 5, 16–21.
- 163 Императорският култ и характерът на романизацията по Долнодунавския лимес.

- В Традиции и приемственост в България и на Балканите през средните векове. Юбилеен сборник, посветен на проф. д.и.н. Йордан Андреев. В. Търново, 21–31.
- 164 Култът на Ареси тракийската религия. В *Studia protobulgarica et mediaevalia europensia. В чест на проф. Веселин Бешевлиев*, 88–96.
- 165 Култът на Тракийския конник в контекста на религията на Източното Средиземноморие. В *Власт и социум. In honorem prof. Margaritae Taseva* (Известия по история, 1), Благоевград, 84–91.
- 166 Култът на Хермес в Тракия и сведението на Херодот V.7. В *Изследвания в памет на д-р П. Горбанов* (SAUS, Suppl. 1), София, 141–148.
- 167 Le culte d'Ares et la religion thrace. *Orpheus*, 11-12 (2001-2002), 79–84.
- 168 Le culte de la Grande Déesse-Mère en Thrace. *In honorem annorum LXX Alexandri Fol* (Thracia, 15), 169–179.

2004

- 169 Култът на Тракийския конник в района на Попово. В *Култура и религия, в миналото на Попово и района* (Попово в миналото, 4), 7–16.
- 170 Култът към Дарзалас в Североизточна България. В *Академични четения в чест на 110 години от рождението на проф. Янко Тодоров* (Годишник на департамент „Средиземноморски и източни изследвания“ НБУ, том 2), София, 41–46.
- 171 Почитането на Велики богове в гръцките колонии по западния бряг на Понта. *ИНМВ*, 36-37(51-52), 41–49.
- 172 Почитането на Велики богове в Тракия през елинистическата епоха. В *Религия и обредност* (Seminarium thracicum, 6), 89–104.

2005

- 173 Връзката паметник-изображение при надгробните плочи с конници от Долна Мизия. In *Stephanos Archaeologicosin honorem prof. Ludmili Getov* (SAUS, Suppl. IV). Sofia, 193–205.
- 174 Еди интересен иконографски тип на Тракийския конник от територията на Абритус. В *Тракия и околния свят*. Научна конференция – Шумен, 2004 г. (МИФ, 9), София, 329–344.
- 175 Култът на Тракийския конник на територията на Република Македония. *ИИМ – Кюстендил*, 10, 75–88.
- 176 Определението ΘΕΟΣ ΜΕΓΑΣ и ΜΕΓΑΛΗ ΘΕΑ в надписите от елинистическата епоха, сравнени с ΚΥΡΙΟΣ ΚΥΡΙΑ. В *Културните текстове на миналото. Носители, символи и идеи. Кн .2* Текстове на култа и религията. Материали от Юбилейната международна научна конференция в чест на 60-год. на проф. Казимир Попконстантинов. Велико Търново, 2003. София, 35–39.
- 177 Религиозният живот на Никополис ад Иструм, отразен в автономните монети. В *Монетите и банкнотите – възможни прочити. Юбилеен сборник в чест на ст.н.с. д-р Хр. Харитонов*. София, 83–88.
- 178 Хипербореите – мит и история. В *Черно море между Изтока и Запада. Митове идеология, история. Десети юбилейни Понтийски четения*, Варна 2004. София, 27–29.
- 179 L'épithète ΗΡΩΣ et le culte du Cavalier thrace. *Orpheus*, 15, 23–28.
- 180 Über manche Probleme in der Ikonographie des Thrakischen Reiters. *Thracia*, 16, 193–200.

- 181 Le culte des Grands dieux dans les colonies grecque oust-pontiques. In *Heros Hephaistos. Studia in honorem Liubae Ogneva-Marinova*, 53–58.

2006

- 182 Епитетът Херос и култът към основното конно божество на траките. В *Религии на палеобалканските народи* (Societas Classica. Култура и религии на Балканите, в Средиземноморието и Изтока. Т. 1), Велико Търново, 91–99.
- 183 За някои проблеми в иконографията на Тракийския конник. В *Любен Прашков – Реставратор и изкуствовед*. София, 268–274.
- 184 Култът на Великата Богиня майка в Тракия. В *Международна конференция. Гетите – култура и традиции. 20 год. проучване на Свещарската гробница и резервата „Сборяново“*, (Хелис, 5), София, 476–490.
- 185 Организация на религиозния живот в Сердика през римската епоха. В *Поселищен живот в Тракия. IV Международен симпозиум 09–11 ноември 2005 г., Ямбол – Кабиле*. Ямбол, 263–274.
- 186 Почитането на двойка божества в Западна Тракия. В *SPARTACUS, II. Международен симпозиум – Сандански, 2002. 2075 год. от въстанието на Спартак. Трако-римско наследств. 2000 год. християнство*. В. Търново, 67–74.
- 187 Die Verehrung eines Gotterpaares in Werstthrakien. In *Pontos Euxeinus. Beitrage zur Archaelogie und Geschichte des angiken schwarzmeer-und Balkanraumes, zum 67 Geburtstag M. Oppermann*.

2007

- 188 Νέος Ἡρώς (Κούρος Ἡρώς), Тракийски конник (Heros), Heros Equitans. В *Палеобалкански, класически и източни езици* (Societas Classica. Култура и религии на Балканите, в Средиземноморието и Изтока, Т. 2), Велико Търново, 152–159.
- 189 Der Kaiserkult in der offiziellen Religion von Odessos und Dionysopolis. *Acta Musei Varnaensis*, 5, 352–358.
- 190 Die Hyperboreer – Mythos und Geschichte. *Thracia*, 17, 25–31.
- 191 Die örtlichen functionalen Epitheta des Thrakischen Reiters. *Orpheus*, 16 (2006), 33–42.
- 192 Νέος Ἡρώς (Κούρος Ἡρώς), Cavalier thrace (Heros), Heros Equitans. In: *Thrace in the graeco-roman world. Proceedings of the 10th international congress of thracology, Komotini-Alexandroupolis 18-23 October 2005*. Athens, 199–202.
- 193 La Thrace Pontique et la mythologie grecque. In Grammenos, D. V., E. K. Petropoulos (Eds). *Ancient Greek Colonies in the Black Sea*. Vol. I. (BAR, International Series 1675 (I), Oxford, 51–84.

2008

- 194 Разпространение на култа на Тракийския конник в Северното Черноморие. В: *Югоизточна Европа през античността VI в. пр.Хр.– началото на VII в. сл.Хр.* Studia in honorem Aleksandrae Dimitrova-Milcheva. София, 161–165.
- 195 Тракийският бог ΔΡΙΓΕΣΟΣ. In *Phosphorion*. Studia in honorem Mariae Čičikova. София, 382–385.
- 196 Maron – le roi-prêtre des cicones ou le prêtre d'Apollon? *Les Etudes Classiques*, 76, 31–38.

2009

- 197 Императорският култ в Никополис ад Иструм. *Епохи*, 1-2 (2007), 45–52.
 198 Dionysos (in Thracia). *LIMC*, Suppl. 2. Abellio – Zeus. Düsseldorf, 178–180.
 199 Membres de la *Legio I Italica* dans les inscriptions des sanctuaires thraces en Mésie Inférieure. In *Collection du Centre d'Etudes et de Recherches sur l'Occident Romain* (CEROR), 33. L'armée romaine et la religion sous le Haut-Empire romain. Actes du IVe congrès de Lyon (26–28 octobre 2006). Paris, 293–304.

2010

- 200 Някои особености на древното християнство в Тракия и ролята на местната култура в неговото формиране. In *Stephanos archaeologicos in honorem Professoris Stephcae Angelova* (SAUS, Suppl. 5), 431–436.

2011

- 201 Култът на Дионис в гръцките градове колонии на западния бряг на Черно море. In *Сборник в чест на Александър Минчев* (Acta Musei Varnaensis, 8.2), Варна, 333–347.

2013

- 202 Култът на Великите богове на Самотраки през елинистическата епоха. В *Сборник в чест на проф. Руска Гандева* (Studia Classica Serdicensia, 2), (1911–2001), 82–88.
 203 Култът към императора в Август Траяна. В *Сборник в памет на акад. Д. П. Димитров*. София, 510–514.

Съкращения

ВДИ	Вестник древней истории. Москва
ГСУ-ИФ	Годишник на Софийския университет-Исторически факултет
ИБИД	Известия на Българското историческо дружество. София
ИНМВ	Известия на Народния музей във Варна. Варна
ИПр	Исторически преглед. София
МИФ	Митология, изкуство, фолклор
МПК	Музеи и паметници на културата. София
ActaTAB	Acta Associationis internationalis "Terra Antiqua Balcanica". Sofia
BCH	Bulletin de Correspondance Hellénique
BHR	Bulgarian Historical Review. Sofia
EB	Etudes balkaniques. Sofia
LIMC	Lixicon Iconographicum Mythologiae Classicae
Pulpudeva	Semaines Philippopolitaines de l'histoire et de la culture thrace à Plovdiv
SAUS	Studia Archaeologica Universitatis Serdicensis. Sofia
Thracia Pontica	Symposium international à Sozopol

Изготвил библиографията

Мариямина Ташкова-Дантева